(ד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֹּה אָמַר יְהוָה כַּחֲצֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרָיִם:

ד וַאֲמַר מֹשֶׁה, כִּדְנַן אֲמַר יְיָ: כְּפַלְגּוּת לֵילְיָא, אֲנָא מִתְגְּלֵי בְּגוֹ מִצְרָיִם.

רש"י • ויאמר משה כה אמר ה': בעמדו לפני פרעה נאמרה לו נבואה זו שהרי משיצא מלפניו לא הוסיף ראות פניו: כחצות הלילה: כהחלק הלילה כמו בחצות היום ... חצי יום ... דמשמע סמוך לו או לפניו או לאחריו ... לא יטעו אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא ... יודע עתיו ורגעיו אמר כחצות:

(ה) וּמֵת כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכוֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל־כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשִּׁפְחָה אֲשֶׁר אַחַר הָרֵחָיִם וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה:

ה וִימוּת כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם, מִבּוּכְרָא דְפַרְעֹה דַּעֲתִיד לְמִתַּב עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתֵיהּ, עַד בּוּכְרָא דְאַמְתָא דְּבָתַר רֵחְיָא, וְכֹל בּוּכְרָא דִבְעִירָא.

רש"י • ממכור פרעה עד בכור השפחה: כל הפחותים מבכור פרעה וחשובים מבכור השפחה היו בכלל. ולמה לקו בני השפחות, שאף הם היו משעבדים בהם ושמחים בצערם: וכל בכור בהמה: לפי שהיו עובדין לה. כשהקב"ה נפרע מן האומה נפרע מאלהיה:

(ו) וְהָיְתָה צְעָקָה גְדֹלָה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָתָה וְכָמֹהוּ לֹא תֹסִף:

ו וּתְהֵי צְוָחְתָא רַבְּתָא, בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם, דִּכְוָתַהּ לָא הֲוָת, וְדִכְוָתַהּ לָא תוֹסִיף.

(ז) וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יֶחֱרַץ־כֶּלֶב לְשֹׁנוֹ לְמֵאִישׁ וְעַד־בְּהֵמָה לְמַעַן תֵּדְעוּן אֲשֶׁר יַפְלֶה יְהוָה בֵּין מִצְרַיִם וּבֵין יִשְׂרָאֵל:

ז וּלְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לָא יְנֵזֵק כַּלְבָּא בְּלִישָּׁנֵיהּ לְמִנְזַק, לְמֵאֱנָשָׁא, וְעַד בְּעִירָא; בְּדִיל דְּתִדְּעוּן, דְּיַפְרֵישׁ יְיָ, בֵּין מִצְרָאֵי וּבֵין יִשְׂרָאֵל.

רש"י • לא יחרץ כלב לשונו: אומר אני שהוא לשון שנון לא ישנן. כך תרגום תתחדשן ... תתחרץ ... לא יחרץ בני ישראל לשונו. יפלה: יבדיל:

(ח) וְיָרְדוּ כָל־עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה אֵלַי וְהִשְׁתַּחֲווּ־לִי לֵאמֹר צֵא אַתָּה וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־בְּרַגְלֶיךָ וְאַחֲרֵי־כֵן אֵצֵא וַיֵּצֵא מֵעִם־פַּרְעֹה בָּחֳרִי־אָף:

ח וְיֵחֲתוּן כָּל עַבְדָּךְ אִלֵּין לְוָתִי וְיִבְעוֹן מִנִּי לְמֵימַר, פּוּק אַתְּ וְכָל עַמָּא דְעִמָּךְ, וּבָתַר כֵּן אֶפּוֹק; וּנְפַק מִלְּוָת פַּרְעֹה, בִּתְקוֹף רְגַז.

רש"י • וירדו כל עבדיך: חלק כבוד למלכות שהרי בסוף ירד פרעה בעצמו אליו בלילה ... ולא אמר לו משה ... אשר ברגליך ... ויצא מעם פרעה ... בחרי אף: על שאמר לו אל תוסף ראות פני:

(ט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֹא־יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם פַּרְעֹה לְמַעַן רְבוֹת מוֹפְתַי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:

ט וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה, לָא יְקַבֵּיל מִנְּכוֹן פַּרְעֹה: בְּדִיל לְאַסְגָּאָה מוֹפְתַי, בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם.

רש"י • למען רבות מופתי: מופתי ... בכורות וקריעת ים סוף ולנער את ... שנים רבות שלשה מכת ... את מצרים:

(י) וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עָשׂוּ אֶת־כָּל־הַמֹּפְתִים הָאֵלֶּה לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־לֵב פַּרְעֹה וְלֹא־שִׁלַּח אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְצוֹ:

י וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, עֲבַדוּ יָת כָּל מוֹפְתַיָּא הָאִלֵּין קֳדָם פַּרְעֹה; וְתַקִּיף יְיָ יָת לִבָּא דְפַרְעֹה, וְלָא שַׁלַּח יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעֵיהּ.

רש"י • ומשה ואהרן עשו וגו': כבר כתב לנו זאת בכל המופתים ולא שנאה כאן אלא בשביל לסמכה לפרשה שלאחריה:

יב (א) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

א וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן, בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְמֵימָר.

רש"י • ויאמר ה' אל משה ואל אהרן: לפי שאהרן עשה וטרח במופתים כמשה חלק לו כבוד זה במצוה ראשונה שכללו עם משה בדבור: בארץ מצרים: חוץ לכרך או אינו אלא בתוך הכרך ... שאם חוץ לכרך ... ומה תפלה קלה לא התפלל בתוך הכרך ... שהיתה מלאה גלולים דבור חמור כזה לא כ"ש:

(ב) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

ב יַרְחָא הָדֵין לְכוֹן, רֵישׁ יַרְחַיָּא: קַדְמַי הוּא לְכוֹן, לְיַרְחֵי שַׁתָּא.

רש"י • החדש הזה: הראהו לבנה בחדושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חדש. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו על חדש ניסן אמר לו זה ... ראשון לחדשי השנה ... ונתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה ... והראה לו בקרקע ... כזה ראה וקדש ... ה' ביום בראו ... וכיוצא ... שבת ... השמים ... לשקיעת החמה ... שנאמר ... ויהי ...

(ג) דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית־אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת:

ג מַלִּילוּ, עִם כָּל כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל לְמֵימַר, בְּעַסְרָא לְיַרְחָא הָדֵין; וְיִסְּבוּן לְהוֹן, גְּבַר אִמַּר לְבֵית אֲבָא אִמַּר לְבֵיתָא.

רש"י • דברו אל כל עדת: וכי אהרן מדבר והלא כבר נאמר אתה תדבר ... אלא חולקין כבוד זה לזה ואומרים זה לזה למדני ... הדבור יוצא מבין שניהם כאלו ... בעשר לחדש: דבר אל ... בעשר לחדש ... לחדש: דברו היום בראש חדש ... הזה: פסח מצרים מקחו בעשור ... אבת: למשפחה אחת הרי שהיו ... ת"ל שה לבית:

(ד) וְאִם־יִמְעַט הַבַּיִת מִהְיֹת מִשֶּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׁכֵנוֹ הַקָּרֹב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נְפָשֹׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל־הַשֶּׂה:

ד וְאִם זְעֵיר בֵּיתָא, מִלְּמֶהֱוֵי מִסְתַּפְּקִין לְאִמְּרָא, וְיִסַּב הוּא וְשֵׁיבָבֵיהּ, דְּקָרִיב לְבֵיתֵיהּ בְּמִנְיַן נַפְשָׁתָא: גְּבַר לְפוּם מֵיכְלֵיהּ, תִּתְמְנוּן עַל אִמְּרָא.

רש"י • ואם ימעט הבית מהיות משה: ואם יהיו מועטין מהיות משה אחד שאין יכולין לאכלו ... ולקח הוא ושכנו וגו' זהו משמעו לפי פשוטו. ועוד יש בו מדרש ... שאחר שנמנו עליו יכולין ... ולהמנות על שה אחר ... מהיות משה יהיו ... משעשנו: במכסת: חשבון ... הקראי לאכילה ... (מכילתא): תכסו: תתמנון:

(ה) שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן־שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן־הַכְּבָשִׂים וּמִן־הָעִזִּים תִּקָּחוּ:

ה אִמַּר שְׁלִים דְּכַר בַּר שַׁתֵּיהּ, יְהֵי לְכוֹן; מִן אִמְּרַיָּא וּמִן בְּנֵי עִזַּיָּא, תִּסְּבוּן.

רש"י • תמים: בלא מום: בן שנה: כל שנתו קרוי בן שנה כלומר שנולד בשנה זו: מן הכבשים או מן העזים: או מזה או מזה שאף העז קרוי שה שנאמר ושה עזים:

(ו) וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת־יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם:

ו וִיהֵי לְכוֹן לְמַטְּרָא, עַד אַרְבְּעָא עַסְרָא יוֹמָא לְיַרְחָא הָדֵין; וְיִכְּסוּן יָתֵיהּ, כֹּל קְהָל כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל בֵּין שִׁמְשַׁיָּא.

רש"י • והיה לכם למשמרת: זהו לשון בקור שטעון בקור ממום ארבעה ימים קודם שחיטה ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צוה כן בפסח דורות ... והנה עתך עת דודים ... שבועה שנשבעתי לאברהם ... ולא היו בידם מצות ... שנאמר ... ואת ערום ועריה ... ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה ... שמלו באותו הלילה ... ואומר מתבוססת בדמיך ... דם ... הפסח ... שטופים בעבודה זרה ... אמר להם משכו ... ושחטו אותו וגו': וכי כלם שוחטין ... אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו: קהל עדת ישראל: ... בין הערבים: משש שעות ולמעלה קרוי בין הערבים שהשמש נוטה לבא ... ערב היום ... ערבית ...

(ז) וְלָקְחוּ מִן־הַדָּם וְנָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת וְעַל־הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם:

ז וְיִסְּבוּן מִן דְּמָא, וְיִתְּנוּן עַל תַּרְתֵּין סִפַּיָּא וְעַל שַׁקְפָא: עַל בָּתַּיָּא, דְּיֵיכְלוּן יָתֵיהּ בְּהוֹן.

רש"י • ולקחו מן הדם: זו קבלת הדם יכול ביד ת"ל אשר בסף: המזוזות: הם הזקופות אחת מכאן לפתח ואחת מכאן: המשקוף: הוא העליון שהדלת שוקף עליו ... ולשון שקיפה חבטה כמו קול עלה נדף ... על הבתים אשר יאכלו אותו: ולא על משקוף ומזוזות שבבית התבן ובית הבקר שאין דרין בתוכן:

(ח) וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי־אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל־מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ:

ח וְיֵיכְלוּן יָת בִּסְרָא בְּלֵילְיָא הָדֵין, טְוֵי נוּר וּפַטִּיר, עַל מְרָרִין יֵיכְלֻנֵּיהּ.

רש"י • את הבשר: ולא גידים ועצמות: על מררים: כל עשב מר נקרא מרור וצוה לאכול מרור זכר ... וימררו את חייהם:

(ט) אַל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם־צְלִי־אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כְּרָעָיו וְעַל־קִרְבּוֹ:

ט לָא תֵיכְלוּן מִנֵּיהּ כַּד חַי, וְאַף לָא כַד מְבַשַּׁל מְבַשַּׁל בְּמַיָּא: אֱלָהֵין טְוֵי נוּר, רֵישֵׁיהּ עַל כְּרָעוֹהִי וְעַל גַּוֵּיהּ.

רש"י • אל תאכלו ממנו נא: שאינו צלוי כל צרכו קוראו נא בלשון ערבי: ובשל מבשל: כל זה בכלל אל תאכלו: במים: מנין לרבות שאר משקין ... ת"ל ובשל מבשל מכל מקום: כי אם צלי אש: למעלה הוא אומר ... ראשו על כרעיו: צולהו כלו כאחד עם ראשו ועם כרעיו ועם קרבו ... ועל קרבו: כמו עם קרבו ...

(י) וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ:

י וְלָא תְשָׁאֲרוּן מִנֵּיהּ עַד צַפְרָא; וּדְיִשְׁתְּאַר מִנֵּיהּ עַד צַפְרָא, בְּנוּרָא תּוֹקְדוּן.

רש"י • והנותר ממנו עד בקר: מה ת"ל עד בקר פעם שניה ליתן בקר על בקר שבקר משמעו משעת הנץ החמה ... ומקרא זה ... אלא מלמד שאין נשרף ביו"ט אלא ממחרת ... ועוד יש לפרשו ... ראשון עד בקר של ... תשרפו:

(יא) וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיהוָה:

יא וּכְדֵין תֵּיכְלוּן יָתֵיהּ, חַרְצֵיכוֹן יְהוֹן אֲסִירִין, מְסָנֵיכוֹן בְּרַגְלֵיכוֹן וְחוּטְרֵיכוֹן בִּידֵיכוֹן, וְתֵיכְלוּן יָתֵיהּ, בִּבְהִילוּ: פִּסְחָא הוּא קֳדָם יְיָ.

רש"י • מתניכם חגרים: מזומנים לדרך: בחפזון: לשון בהלה ומהירות כמו ויהי דוד נחפז ללכת אשר השליכו ארם בחפזם: פסח הוא לה': הקרבן קרוי פסח על שם הדלוג והפסיחה שהקב"ה היה מדלג בתי ישראל מבין בתי מצרים ... ואתם עשו כל עבודותיו לשם שמים ... וגם פסחים ... לשון פסיעה:

(יב) וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה:

יב וְאִתְגְּלֵי בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם, בְּלֵילְיָא הָדֵין, וְאֶקְטוֹל כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם, מֵאֱנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא; וּבְכָל טַעֲוַת מִצְרָאֵי אַעְבֵּיד דִּינִין, אֲנָא יְיָ.

רש"י • ועברתי: כמלך העובר ממקום למקום ובהעברה אחת וברגע אחד כלן לוקין (מכילתא): כל בכור בארץ מצרים: אף בכורות אחרים והם במצרים. ומנין אף בכורי מצרים שבמקומות אחרים ת"ל למכה מצרים בבכוריהם: מאדם ועד בהמה: מי שהתחיל בעבירה תחלה ממנו מתחלת הפורענות: ובכל אלהי מצרים: של עץ נרקבת ושל מתכת נמסת ונתכת לארץ: אעשה שפטים אני ה': אני בעצמי ולא ע"י שליח:

(יג) וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׁם וְרָאִיתִי אֶת־הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵכֶם וְלֹא־יִהְיֶה בָכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַכֹּתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:

יג וִיהֵי דְמָא לְכוֹן לְאָת, עַל בָּתַּיָּא דְּאַתּוּן תַּמָּן, וְאֶחֱזֵי יָת דְּמָא, וְאֵחוֹס עֲלֵיכוֹן; וְלָא יְהֵי בְכוֹן מוֹתָא לְחַבָּלָא, בְּמִקְטְלִי בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם.

רש"י • והיה הדם לכם לאת: לכם לאות ולא לאחרים לאות. מכאן שלא נתנו הדם אלא מבפנים: וראיתי את הדם: הכל גלוי לפניו אלא אמר הקב"ה נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים במצותי ופוסח אני עליכם: ופסחתי: וחמלתי ודומה לו פסוח והמליט ואני אומר כל פסיחה לשון דלוג וקפיצה. ופסחתי מדלג היה מבתי ישראל לבתי מצרים שהיו שרוים זה בתוך זה. וכן פסחים על שתי הסעפים וכן כל הפסחים הולכים כקופצים. וכן פסוח והמליט ... ולא יהיה בכם נגף: אבל הווה הוא במצרים ... הרי שהיה מצרי בביתו של ישראל יכול ימלט, ת"ל ולא יהיה בכם נגף:

(יד) וְהָיָה הַיּוֹם הַזֶּה לָכֶם לְזִכָּרוֹן וְחַגֹּתֶם אֹתוֹ חַג לַיהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם תְּחָגֻּהוּ:

יד וִיהֵי יוֹמָא הָדֵין לְכוֹן לְדוּכְרָנָא, וּתְחַגּוּן יָתֵיהּ חַגָּא קֳדָם יְיָ; לְדָרֵיכוֹן, קְיָם עֲלָם תְּחַגֻּנֵּיהּ.

רש"י • לזכרון: לדורות: וחגתם אתו: יום שהוא לך לזכרון אתה חוגג ועדיין לא שמענו איזהו יום הזכרון ... אי זהו יום הזכרון ת"ל זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים ... למדנו שיום היציאה הוא יום של חג. ומאיזה יום ... שהרי בפסח ... ת"ל ... שבעת ימים ... לדרתיכם: שומע אני מיעוט דורות שנים ת"ל חקת עולם תחגהו:

(טו) שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְּׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל־אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד־יוֹם הַשְּׁבִעִי:

טו שִׁבְעָא יוֹמִין, פַּטִּיר תֵּיכְלוּן, בְּרַם בְּיוֹמָא קַדְמָאָה, תְּבַטְּלוּן חֲמִירָא מִבָּתֵּיכוֹן: אֲרֵי כָּל דְּיֵיכוֹל חֲמִיעַ, וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל, מִיּוֹמָא קַדְמָאָה, עַד יוֹמָא שְׁבִיעָאָה.

רש"י • שבעת ימים: שטויי"נא ... שבעת ימים מצות תאכלו: ... ששת ימים תאכל מצות ... מלמד שאין אכילת מצה חובה אלא לילה הראשון בלבד ... אך ביום הראשון תשביתו: מערב יום טוב ... הבדיל ... קרוי ראשון לפי שהוא לפני השבעה ... אלא אך חלק ... כל עבודה לא תעשו ... כי כל אכל חמץ ... ונכרתה הנפש ההוא: כשהיא ... מישראל: שומע אני יבדל מישראל ... ת"ל במקום אחר מלפני ... לאנוס ...

(טז) וּבַיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלָאכָה לֹא־יֵעָשֶׂה בָהֶם אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל־נֶפֶשׁ הוּא לְבַדּוֹ יֵעָשֶׂה לָכֶם:

טז וּבְיוֹמָא קַדְמָאָה, מְעָרַע קַדִּישׁ, וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה, מְעָרַע קַדִּישׁ יְהֵי לְכוֹן, כָּל עֲבִידָא, לָא יִתְעֲבֵיד בְּהוֹן, לְחוֹד דְּמִתְאֲכֵיל לְכָל נְפַשׁ, הוּא בִּלְחוֹדוֹהִי יִתְעֲבֵיד לְכוֹן.

רש"י • מקרא קדש: מקרא שם דבר קראו אותו קודש לאכילה ושתיה וכסות: לא יעשה בהם: אפילו ע"י אחרים: הוא לבדו: (מכילתא) ... כל נפש: אפילו לבהמה ...

(יז) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַמַּצּוֹת כִּי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצֵאתִי אֶת־צִבְאוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה לְדֹרֹתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:

יז וְתִטְּרוּן יָת פַּטִּירַיָּא, אֲרֵי בִּכְרַן יוֹמָא הָדֵין, אַפֵּיקִית יָת חֵילֵיכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם; וְתִטְּרוּן יָת יוֹמָא הָדֵין, לְדָרֵיכוֹן קְיָם עֲלָם.

רש"י • ושמרתם את המצות: שלא יבאו לידי חמוץ מכאן אמרו תפחת בלטוש בצונן. רבי יאשיה אומר אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם באה לידך עשה אותה מיד: ושמרתם את היום הזה ... לדרתיכם חקת עולם: לפי שלא נאמר ... דורות וחקת עולם על המלאכה ... אמרה כאן:

(יח) בָּרִאשֹׁן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תֹּאכְלוּ מַצֹּת עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ בָּעָרֶב:

יח בְּנִיסָן בְּאַרְבְּעָא עַסְרָא יוֹמָא לְיַרְחָא, בְּרַמְשָׁא, תֵּיכְלוּן פַּטִּירָא; עַד יוֹמָא עַשְׂרִין וְחַד לְיַרְחָא, בְּרַמְשָׁא.

רש"י • עד יום האחד ועשרים: למה נאמר והלא כבר נאמר שבעת ימים ... לפי שנאמר ... לילות ... מנין ת"ל עד יום האחד וגו':

(יט) שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל־אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ:

יט שִׁבְעָא יוֹמִין, חֲמִירָא, לָא יִשְׁתְּכַח בְּבָתֵּיכוֹן: אֲרֵי כָּל דְּיֵיכוֹל מַחְמְעָא, וְיִשְׁתֵּיצֵי אֱנָשָׁא הַהוּא מִכְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל, בְּגִיּוֹרַיָּא וּבְיַצִּיבֵי דְאַרְעָא.

רש"י • שאר לא ימצא בבתיכם: מנין לגבולין ת"ל בכל גבולך. מה ת"ל בבתיכם מה ביתך ברשותך אף גבולך ... יצא חמצו של נכרי שהוא אצל ישראל ולא קבל עליו אחריות ... כי כל אכל מחמצת: לענוש כרת על השאור ... והלא כבר ענש על החמץ ... שאור שאינו ראוי לאכילה ... ולא ענש על החמץ ... בגר ובאזרח הארץ: ... לפי שהנס ... את הגרים:

(כ) כָּל־מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכֵלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם תֹּאכְלוּ מַצּוֹת:

כ כָּל מַחְמְעָא, לָא תֵיכְלוּן; בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן, תֵּיכְלוּן פַּטִּירָא.

רש"י • מחמצת לא תאכלו: אזהרה על אכילת שאור: כל מחמצת: להביא את תערובתו: בכל מושבתיכם תאכלו מצות: זה בא ללמד שתהא ראויה להאכל בכל מושבותיכם (שאינו ראוי ...)